

Nr 526.

Av herr Adolffsson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:t:s proposition, nr 109, angående organisationen av den lokala försöksverksamheten på jordbrukets område, m. m.

I proposition nr 109 har Kungl. Maj:t framlagt förslag angående organisationen av den lokala försöksverksamheten på jordbrukets område m. m. Till grund för propositionen ligger ett av 1950 års lantbruksförsökskommitté avgivet betänkande i ärendet.

Från att ha varit av ganska blygsam omfattning har den lokala försöksverksamheten efter hand utvecklats allt mera och obestriddligen har den i avsevärd grad bidragit till den starkt förbättrade produktivitet, som ägt rum inom vårt lands växtodling. Jämsides med denna utveckling har verksamheten också ändrat karaktär. Från början omfattade densamma nämligen huvudsakligen sådana försök, främst i gödslingsspörsmål, som voro av största betydelse för den enskilde jordbrukare, på vars brukningsdel försöket var utlagt. Numera är däremot den lokala försökverksamheten i främsta hand inriktad på problem och frågeställningar av mera allmänt intresse inom vederbörande hushållningssällskapsområde eller del därav. Detta har haft till följd, att försöken efter hand blivit allt mera kvalificerade och omfattande. Vidare har det blivit nödvändigt att låta försöken i ökad utsträckning ligga på samma plats under en följd av år. Därtill kommer, att den under senare år ökade förekomsten av nya metoder och hjälpmedel, inte minst i fråga om växtskydd och ogräsbekämpning, ställt speciella krav på den lokala försöksverksamhetens utformning och uppläggning. På grund av denna utveckling ha kostnaderna för verksamhetens upprätthållande starkt stegrats. Härjämte har bristen på arbetskraft inom jordbruket icke längre gjort det möjligt för den enskilde jordbrukaren att på samma sätt som tidigare i egenskap av försöksvärd biträda vid försökens genomförande genom handräckning, körslor m. m. På grund härav och genom att försöken i ökad utsträckning blivit såväl fleråriga som mera komplicerade har det blivit nödvändigt att allt mera sammanföra dem till fasta försöksplatser och så långt möjligt mekanisera försöksarbetet. En fördel med denna utveckling är emellertid, att det blivit enklare att demonstrera försöken och meddela genom dessa vunna erfarenheter för en större allmänhet.

Det förefaller som om ovan anförda utveckling icke tillräckligt beaktats i den nu framlagda propositionen. Detta främst i fråga om sättet för den beräkning, som ligger till grund för det föreslagna anslaget till den lokala

försöksverksamheten. Härvid har nämligen utgått ifrån att det statliga bidraget skulle vara lika stort till alla slag av försök eller 60 kronor för vart och ett. Det sammanlagda antalet försök har angivits böra vara 3 000 och som följd härav har anslaget föreslagits skola utgöra ($3\,000 \times 60 =$) 180 000 kronor. Någon hänsyn har ej tagits till de i många fall väsentligt varierande kostnaderna för olika slag av försök. Visserligen är det ur administrativ synpunkt enklast med fasta högstbelopp, men det synes oss som om enhetliga bidragsgrunder i förevarande avseende numera blivit alltför schablonmässiga. Sådana komma sålunda ej att medverka till det ökade värde av varje enskilt försök, som man undan för undan strävat till. Det är nämligen icke det totala antalet utlagda försök, som är avgörande för resultatet av verksamheten. Även om hela kostnaden för ett försök icke kan bestridas av statliga medel, bör man därför enligt vårt förmenande vid anslagsfördelningen ändock beakta de skiftande kostnaderna för olika slag av försök och de olika hushållningssällskapens sammanlagda utgifter för försöksverksamheten. Vid ifrågavarande fördelning torde ävenså böra följas den principen, att varje försök skall äga ett visst mått av mera allmänt intresse för att anslag av statliga medel skall kunna utgå till täckande av kostnaderna för detsamma. Det i propositionen angivna beloppet å 60 kronor per försök synes härvidlag kunna tjäna som en lämplig nedre gräns. Å andra sidan synes det emellertid knappast möjligt att fastställa någon bestämd övre gräns. Även om man vid försökens genomförande följer i förväg bestämda standardplaner, kunna kostnaderna, av skäl som ovan antytts, variera högst väsentligt. Vidare kan exempelvis genom inrättande av en egen, för vederbörande område behövlig försöksgård ett hushållningssällskaps genomsnittliga kostnad per försök bli avsevärt större än ett annats. Försöken på en sådan gård torde nämligen i flertalet fall komma att bli mera kvalificerade än de vanligast förekommande lokala försöken. Inrättandet av nyssnämnt slag av försöksgårdar har enligt uttalande i propositionen tillmätts stort värde, men skulle ersättningen per försök bli generell, är det ej troligt, att detta kommer att ske i avsedd och önskad omfattning. Av anförda skäl synes det därför lämpligast att man vid anslagsfördelningen prövar och utgår från sällskapens verkliga kostnader i stället för från en viss i förväg fixerad summa per försök. Berörda fördelning bör göras av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsöks styrelse.

Lantbruksförsökskommittén hade beräknat de faktiska kostnaderna till i medeltal 225 kronor per försök och hade föreslagit, att full ersättning av allmänna medel i princip skulle utgå för hushållningssällskapens direkta utgifter för försöken. På grund av den ytterligare kostnadsökning, som på grund av dyrtiden inträffat efter det att kommitténs beräkningar verkställdes, torde ett genomsnittligt belopp av 250 kronor numera få anses komma att mera överensstämja med förhållandena under år 1952. Sist-

nämnda kostnad avviker väsentligt från det i propositionen förordade bidragsbeloppet å 60 kronor per försök. Bidrag utgår nu med högst 30 kronor för gödslingsförsök, däri inbegripet kalknings- eller annat jämförbart fältförsök, och med högst 45 kronor för sortförsök. I förhållande till nu gällande bidragsregler innebär sålunda förslaget en ökning med 15—30 kronor per försök. Vidare må i detta sammanhang erinras om att ursprungligen täckte de av statsmedel utgående bidragen en väsentlig del av kostnaderna. Efter hand ha emellertid sällskapen fått övertaga en allt större del av dessa, vilket understrykes av att den genomsnittliga kostnaden per försök av kommittén beräknats till 225 kronor. Den föreslagna ökningen är sålunda med hänsyn till den lokala försöksverksamhetens ändrade karaktär och den avsevärda kostnadsstegringen enligt vårt förmenande ej tillräcklig för att verksamheten skall kunna upprätthållas på en någorlunda tillfredsställande nivå. Som jämförelse kan exempelvis nämnas, att till de fasta försöksstationerna utgår enligt nuvarande bestämmelser en ersättning av dels 100 kronor per fältförsök som grundbelopp, dels ett tilläggsbelopp av 5 kronor för varje i försöket ingående parcell. Anslaget till egentlig lokal försöksverksamhet utgör under innevarande budgetår 128 800 kronor. Som tidigare anförts föreslås detta anslag nu höjt till 180 000 kronor. Den sammanlagda anslagsökningen uppgår således ej mer än till något över 50 000 kronor. Även om rådande statsfinansiella läge manar till sträng återhållsamhet synes i betraktande av verksamhetens stora betydelse ifrågasvarande anslag böra ökas något mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Detta icke minst av det skälet, att den del av kostnaderna, som enligt Kungl. Maj:ts förslag hushållningssällskapen själva måste vidkännas, torde bli alltför betungande. Visserligen avses sällskapen jämlikt proposition 1952: 32 få sina omkostnadsanslag ökade från och med innevarande år. Denna höjning syftar emellertid till att i första hand täcka de allmänna kostnadsstegringar, som dyrtiden inneburit för sällskapen, och ej utgiftsökningarna inom en speciell verksamhetsgren. Vi vilja därför föreslå, att anslaget till den lokala försöksverksamheten fastställs till 250 000 kronor. Även med en höjning av anslaget till sistnämnda belopp komma sällskapen att själva få svara för mer än hälften av kostnaderna för verksamheten.

Som framgått av det föregående har det blivit nödvändigt att undan för undan i allt högre grad mekanisera försöksarbetet genom utnyttjande av exempelvis speciella sånings- och skördemaskiner samt jeepar för transport av försöksmaterial, utsäde, konstgödsel m. m. Hushållningssällskapen upprätta sålunda ett slag av mindre maskinstationer för ifrågasvarande verksamhet. Detta måste betraktas som en form av gemensam maskinanvändning, och anskaffningen synes därför böra jämföras med annan gemensam maskinanvändning i fråga om lån och bidrag ur jordbrukets maskinlånepend. Härigenom skulle sällskapens utgifter för dylika maskiner och därmed försöksverksamheten kunna komma att i viss utsträckning begränsas, vil-

ket synes motiverat av att sällskapen ej få den fulla täckning för sina direkta försökskostnader, som kommittén förordat. Hushållningssällskapen böra sålunda kunna erhålla lån ur jordbrukets maskinlånefond och bidrag till dylika låns återbetalning vid inköp av maskiner till försöksverksamheten.

På grund av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte vid behandlingen av proposition nr 109 besluta *dels* att i det föregående anförda synpunkter beaktas vid fördelningen av anslaget: Bidrag till lokal försöksverksamhet, *dels* att ifrågavarande anslag fastställas till 250 000 kronor för budgetåret 1952/1953, *dels ock* att hushållningssällskapen kunna erhålla lån och bidrag ur jordbrukets maskinlånefond för anskaffande av maskinutrustning för försöksverksamheten.

Stockholm den 29 mars 1952.

Nils Persson
i Svensköp.

Stig Hansson
i Önnarp.

Holger Adolfsson.

Gösta Netzen.